

De droogte van 2018

Als u dit leest regent het wellicht pijpenstelen of ligt er een pak sneeuw en is de discussie over de droogte van 2018 verstomd. Toch is dat niet terecht. Ondanks de neerslag van deze winter zullen de grondwaterpeilen in grote delen van Nederland nog lang niet op het oude niveau zijn (en dat was ook vaak al te laag) en zullen grondwaterafhankelijke vegetaties daar ook in 2019 nog de gevolgen van ondervinden. We kunnen al voorspellen dat het ook in 2019 nodig zal zijn om beregeningsverboden in te stellen om de grondwaterstanden meer kans te geven om weer op peil te komen. Wat dat gewenste peil zal zijn zal dan nog wel onderwerp van discussie worden. Een adequate monitoring is nodig om de gevolgen voor de natuur in beeld te krijgen, gesteld dat provincies en natuur- en waterbeheerders de uitgangssituatie voldoende nauwkeurig kennen. Op basis van de klimaatmodellen is de kans groot dat we zeer binnenkort weer een jaar van extremen gaan krijgen. 'Normale' jaren zullen eerder een uitzondering worden; extreme jaren worden het nieuwe normaal. Hoe moet de natuurbescherming zich nu instellen op deze frequentere extremen?

De soortensamenstelling van veel levensgemeenschappen is ernstig verarmd en gewijzigd door o.a. veranderde waterhuishouding en voortdurende stikstofdepositie, zelfs bij een optimale bescherming. De overheid heeft de laatste decennia getracht te definiëren aan welke eisen hun leefomgeving moet voldoen om de voor deze levensgemeenschappen kenmerkende flora en fauna maximale kansen te geven. In het kader van Natura2000 werden zelfs honderden pagina's volgeschreven met 'herstelstrategieën' voor de internationaal relevante habitats. We moeten accepteren dat levensgemeenschappen er anders uit zullen blijven zien dan vroeger het geval was, de herstelstrategieën ten spijt, zelfs

als bijvoorbeeld de stikstofdepositie sterk zou dalen. Interessant is dat herstel ook wordt gerealiseerd door natuurontwikkeling, waarbij landbouwpercelen worden omgevormd naar natuur. Soms heel succesvol, maar ook hiervoor geldt dat de natuur mede door de huidige 'stressfactoren' in de aanwezige soortencombinaties afwijkt van wat er vroeger was.

Extreem droge, maar ook natte jaren vragen om bezinning op toekomstig beheer."

Waarom schrijven we dit? Omdat we misschien aan het idee moeten gaan wennen dat ook de afwisseling van extreem droge met ook heel natte jaren, er toe kan gaan leiden dat levensgemeenschappen definitief zullen veranderen. Sommige soorten zullen het onderspit delven door de droge jaren, anderen zullen er van profiteren, en dat zelfde zal het geval zijn na extreem natte jaren. Het is dan te voorspellen dat de levensgemeenschappen van de toekomst minder soorten zullen bevatten dan de levensgemeenschappen van nu; minder soorten zullen zowel bestand zijn tegen zowel extreme droogte als extreem natte jaren. Mogelijk dat door het warmere klimaat vanuit het zuiden oprukkende soorten dit deels zullen compenseren.

Zeker is dat als we deze extremen niet dempen door bijvoorbeeld veranderingen in de waterhuishouding binnen de perken te houden, de verliezen aan soorten nog groter zullen zijn. Een belangrijk uitgangspunt is dat in grote gebieden met veel interne gradiënten de beste kansen liggen voor behoud van soorten. Soorten kunnen dan pendelen over een nat-droog gradiënt. Maar veel gebieden waar dit gedemonstreerd kan worden zijn er niet; de duinen vormen het beste voorbeeld.

Een eerste taak voor nu is om goed te monitoren hoe soorten zich gedragen tijdens en na extreme jaren. Welke soorten redden het of profiteren er zelfs van, en welke krijgen het heel erg moeilijk? Hopelijk kan OBN een taak vervullen in deze analyses.

Extreem droge, maar ook natte jaren vragen om bezinning op toekomstig beheer. De standaard van een bepaalde begrazing of 1-2 keer maaien per jaar is wellicht in de toekomst niet meer zo vanzelfsprekend. In natte gebieden moeten we droge jaren benutten om veel meer in te grijpen en anderzijds moeten we in natte jaren beheer wellicht zelfs achterwege laten. In droge en weinig productieve gebieden moeten we misschien afspreken om in droge jaren veel minder in te grijpen. En hoe kunnen we ons wapenen tegen droogvallende beken en verdrogende hoogvenen?

Tot de taak voor de beheerder behoort het bedenken en toepassen van adequate scenario's, maar ook het overwegen van de voor- en nadelen van eventuele verzilting, of water van geheel andere samenstelling in het gebied. En ook de vraag welke soorten nog speciale aandacht krijgen in het beheer, welke nieuwkomers al dan niet bestreden moeten worden. Natuur wordt onvoorspelbaarder dan ooit. Dat is reden voor heel veel zorg, maar het is ook spannend!

De redactie